

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

מופק בסיוע של:
ההסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לשירותים רוחניים בתפוצות

חֶמְדָּת יָמִים

HEMDAT YAMIM

פְּרֻשֶׁת הַשָּׁבוּעַ צו תש"ף

כאן הבן שואל, כוסו של אליהו וקורונה

הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

בשעה קשה זו, ההכנות לליל הסדר קצת שונות, ננסה להגיע לתובנה נוספת שתקשר בין תחילת הסדר לסופו. מצבו הרוחני של עם ישראל, צאצאי בניו של יעקב, היה בכי רע לפני יציאת מצרים.

הנביא יחזקאל מוכיח את העם בדורו, תוך כדי כך שהוא מתאר את הקורה לעמו בארץ מצרים, לפני עזיבתה:

"וְאָנֹכֶּה לָהֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם... וְאָמַר אֲלֵהֶם אִישׁ שְׂקוּצֵי עֵינָיו הִשְׁלִיכוּ וּבְגָלוֹלֵי מִצְרַיִם אֶל תִּשְׁמְאוּ אֲנִי יְקֹנֶךָ אֲלֵהֶיכֶם: וַיִּמְרוּ בִי וְלֹא אָבוּ לְשִׁמְעַ אֵלַי אִישׁ אֶת שְׂקוּצֵי עֵינֵיהֶם לֹא הִשְׁלִיכוּ וְאֵת גְּלוֹלֵי מִצְרַיִם לֹא עָזְבוּ וְאָמַר לְשִׁפְףָה חֲמַתִּי עֲלֵיהֶם לְכָלוֹת אֲפִי בָהֶם בְּתוֹךְ אֶרֶץ מִצְרַיִם" (כי' ה - ח) כנראה, בהסתמך על פסוקים קשים אלה, לדעת רבי עקיבא: "דור המדבר (יוצאי מצרים) אין להם חלק לעולם הבא"

(סנהדרין פ"י מ"ג)

המדרש מציג את הבעיה תוך כדי מתיחת ביקורת חריפה: "הניסה אלהים לבא לקחת לו גוי מקרב גוי" (דברים ד' לד). ר' יהושע ב"ר נחמיה בשם ר' שמואל בן פזי גוי מקרב עם אין כתיב כאן, או 'עם מקרב גוי', אלא 'גוי מקרב גוי', אילו (הגויים) ערלים ואילו (עם ישראל) ערלים, אילו מגדלי בלראיות ואילו מגדלי בלאריות, אילו לובשי כלאים ואילו לובשי כלאים, לפיכך לא היתה מידת הדין נותנת שיגאלו ישראל ממצרים" (ויקרא רבה, פרשת אחרי מות פרשה כג).

אם כך, למה בכל זאת גאל את הקב"ה את בני ישראל ממצרים? מכיוון שהם בניו שלו, ועם ילדים לא "מתחשבנים", הם תמיד מצוינים, מקסימים, אהובים וחמודים. תמיד ינהג עמם הקב"ה "כרחם אב על בנים" והם יהיו כבבת עינו. אליהו - מצד אחד, ותלמידיו אלישע ויונה, מצד שני, חלקו בשאלה זו. את כבוד מי יש לתבוע? אליהו תבע את כבוד האב - הקב"ה, יונה ואלישע תבעו את כבוד הבן - עם ישראל.

ליל הסדר הנושא עולה מחדש על השולחן, ויש בו הכרעה חד משמעית. התורה הגדירה: "מצות יאכל את שבעת הימים ולא יראה לך חמץ ולא יראה לך שאר ככל גבלך: והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה יקוק לי בצאתי ממצרים" (שמות י"ג ז - ח).

כשהמצות מונחות לפנינו, אנו פונים דווקא אל הבן. פסוק זה עמד בפני מחברי ההגדה של פסח והמוטו הוא: "כאן הבן שואל". בעלי ההגדה לא הסתפקו בבן אחד אלא בארבעה בנים. כל הבנים מוזמנים אל שולחן הסדר, העוסק בגאולתם של ישראל ממצרים, וממילא עוסק גם בגאולתם של ישראל בכל הדורות, עד לגאולה השלמה. בדיון משתתפים כולם! החכם והרשע התם וזה שאינו יודע לשאול, כולם בניו רחומיו של הקב"ה, כלשון הגמרא בפסחים: "אמר לו הקדוש ברוך הוא להושע: בניך חטאו. והיה לו לומר: בניך הם, בני חנוניך הם, בני אברהם יצחק ויעקב, גלגל רחמיך עליהן" (דף פז ע"א). בעל ההגדה איננו מצטט את הפסוקים שהבאנו לעיל מספר יחזקאל, הוא מצטט מנבואה אחרת: "וְאָעֲבֹר עֲלֵיךָ וְאָרָאָה מִתְּבוֹסֶסֶת בְּדָמֶיךָ וְאָמַר לְךָ בְּדָמֶיךָ חַיִּי" (יחזקאל ט"ז ו).

ברית הדמים, מבטאת את הקשר הסגולי של הקב"ה לבניו, ברית שאיננה תלויה במעשים, היא קיימת לעד ואי אפשר להפר אותה, אפילו אם העם יורד ח"ו למי"ט שערי טומאה. כנגד ארבעה בנים אנו מוזגים ארבע כוסות. רק בסוף ליל הסדר מגיעה תורה של הכוס החמישית, כוסו של אליהו הנביא ואז אנו מבקשים "שפך חמתך על הגויים אשר לא ידעוך". אליהו, שטען שעם ישראל הפר את הברית, ולכן יש לתבוע רק את כבוד האב, מוזמן אל השולחן. אליהו טען וחזר וטען: "וַיֵּאמְרָה קָאָה קָאָתִי לִיקֹנֶךָ אֲלֵהִי צָפָאוֹת פִּי עָזְבוּ בְרִיתְךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (מלכים א' י"ט פסוק ט - י) ואנחנו משיבים לו מה לך פה אֲלֵהוּ" (שם ט, ג). אליהו מוזמן לליל הסדר, הלילה שבו עם ישראל כולו מסב לשולחן, ומספר כל אחד בדרכו את סיפור יציאת מצרים שלו. זו ההוכחה החזקה שהברית לא הופרה.

כאמצעי זהירות השנה, רבים ישבו לשולחן בלי הילדים וללא האורחים הרבים, הרגילים, למרות זאת, ההכרזה החזקה: אנחנו כולנו בנים של הקב"ה! תשמע בקול חזק עוד יותר. השנה ישבו לשולחן הילדים והנכדים בלי הסבים והסבתות, לא בגלל ניכור בין דורי, ח"ו, אלא ההפך, בגלל הדאגה של כלל החברה, דווקא למבוגרים יותר.

לסיום שתי הבהרות הלכתיות הנוגעות לערב פסח. א. בכורים שאינם עושים סיום בעצמם, יכולים להצטרף לסיום של אחרים באמצעות הזום (ואפילו בטלפון), וכך הם פטורים ממנהג תענית הבכורות. ב. השנה משתדלים לא לשרוף חמץ. צריך לסיים אותו או להעבירו לנצרכים, שבשבילם זהו הפסד מרובה והם יכולים למכור אותו. בשום פנים ואופן אין לארגן שריפת חמץ שמסביבה נאספים אנשים, כל התקהלות אפילו קטנה היא אסורה על פי ההלכה והתקנות.

בזכות פעולות אלה, יהי רצון שתשמע תפילתנו ותחינתנו, ויוציאנו הקב"ה מאפלה לאורה ומחושיך לאור גדול.

א. בכורים שאינם עושים סיום בעצמם, יכולים להצטרף לסיום של אחרים באמצעות הזום (ואפילו בטלפון), וכך הם פטורים ממנהג תענית הבכורות. ב. השנה משתדלים לא לשרוף חמץ. צריך לסיים אותו או להעבירו לנצרכים, שבשבילם זהו הפסד מרובה והם יכולים למכור אותו. בשום פנים ואופן אין לארגן שריפת חמץ שמסביבה נאספים אנשים, כל התקהלות אפילו קטנה היא אסורה על פי ההלכה והתקנות.

בזכות פעולות אלה, יהי רצון שתשמע תפילתנו ותחינתנו, ויוציאנו הקב"ה מאפלה לאורה ומחושיך לאור גדול.

לע"נ הרב אשר וסרטייל ז"ל נלבי"ע ט' בכסלו תשע"ט	לע"נ הרב ישראל רוזן זצ"ל נלבי"ע י"ג בחשוון תשע"ח	לע"נ תמר ליכטנשטט האהובה יהי זכרה ברוך	לע"נ ר' מאיר וגב' שרה ברכפלד ז"ל (שרה - נלבי"ע ט"ז בטבת תש"ף)	לע"נ הרב אשור שמש ז"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלבי"ע י"ז בסיוון תשע"ד
לע"נ הרב שלמה מרזל זצ"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלבי"ע י" באייר תשע"א	לע"נ הרב ראובן אברמן זצ"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלבי"ע ט' בתשרי תשע"ו	לע"נ מרת שרה ונגרובסקי ע"ה בת ר' משה זאב נלבי"ע י' בתמוז תשע"ד	לע"נ גב' אסתר שמש ע"ה נלבי"ע כ"ב באב תשע"ז	לע"נ מר שמואל שמש ז"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלבי"ע י"ז בסיוון תשע"ד

הלכה פסוקה

תקצירים מתוך פסקי דין - רשת בתי הדין 'ארץ חמדה גזית'

עורך: הרב הדיין עקיבא כהנא, חוקר במכון משפט והלכה בישראל.

תביעת דמי תיווך

'ארץ חמדה גזית' ירושלים / שבט תשע"ג / תיק מס' 72098

דיין: הרב סיני לוי

המקרה בקצרה: הנתבע חיפש דירה לרכישה, אבי הנתבע פנה אל התובע שהוא מתווך במקצועו, וביקש ממנו להראות לו דירה.

לטענת התובע הוא הצליח להוריד את מחיר הדירה, וכך יכול היה הנתבע לקנות אותה. לטענת התובע לנתבע היה ברור שהוא צריך לשלם דמי תיווך משם שהוא פנה לתובע שהוא מתווך במקצועו, והתובע אמר לו שהוא צריך לשלם. בנוסף, הדירה היתה בבלעדיות של התובע והנתבע לא היה יכול לקנות אותה בלי עזרת התובע, לכן הוא תובע 12,296 ₪ כדמי תיווך שהם 2% מע"מ.

לטענת אבי הנתבע הקשר עם התובע היה מינימלי, הוא שוחח איתו פעם אחת, ולא נאמר לו שהוא צריך לשלם דמי תיווך. הנתבע אמר לתובע שהוא מסכים ללכת לפוליגרף ואם יתברר שהתובע אמר לאבא במפורש שישלם, הוא מסכים לשלם. בנוסף, אם היה יודע שצריך לשלם היה מנסה להוריד עוד את מחיר הדירה, בנוסף הוא לא מסכים לשלם גם אם סיכמו עם אביו.

פסק דין: הנתבע ישלם לתובע 1,000 ₪ עבור שעות העבודה שהוא השקיע.

נימוקים בקצרה:

א. תוקפו של חוק המתווכים

במקרה זה לא נחתם חוזה בין המתווך למזמין, ויש חוסר בהירות בשאלה אם נאמר שהנתבע חייב לשלם. בתיק 70003 (פורסם גם כמאמר בתחומין לא) נפסק שיש לתת תוקף לסעיף 9 לחוק המתווכים הקובע כי אין זכות למתווך לקבל דמי תיווך אם לא נחתם חוזה בין המתווך למזמין. זאת, כפי שכתב הרשב"א (שו"ת ב, שנו) שחוק המלך חל במקום שהמלך תיקן שלא יקנו קרקע אלא בשטר, כדי שלא יבואו לידי הכחשות וקטטות (וכדברי הגמרא בבא בתרא נד ע"ב). חוק המתווכים נחקק על רקע ריבוי תביעות של מתווכים במקרים שאינם חד משמעיים, ולכן חוק זה תקף. בנוסף, יש לתת לו תוקף גם לפי הכלל שטבע החתם סופר (ה, חו"מ מד) שחוק שגם בית הדין היה מתקן אותו – יש לו תוקף. כך גם פסק בספר עטרת דבורה (ב, לח) בנוגע לחוק המתווכים.

ב. סייגים לתוקפו של סעיף 9 בחוק המתווכים

בתיק 72059 חייב בית הדין את המזמין בתשלום דמי תיווך מופחתים למרות שלא נחתם בין הצדדים חוזה בכתב. משום שבאותו מקרה הנתבע ידע שמצופה ממנו לדמי תיווך היות והוא עצמו פנה למתווך להזמנת שירותי תיווך. אולם, המקרה הנדון כאן אינו דומה למקרה האמור. משום שהנתבע אינו טוען שדיבר עם הנתבע, אלא עם אביו, וכמו כן התובע לא היה משוכנע שאמר לאב שהוא דורש דמי תיווך. בנוסף, אביו של הנתבע ראה את מודעת המכירה והתקשר למספר הטלפון שהיה רשום עליה, שהיה המספר של המתווך. לאור חוסר הבהירות אין להחריג את המקרה מדרישות החוק להסכם כתוב, והתובע אינו זכאי לתשלום.

ג. תשלום למתווך מדין פשרה

לדעת הרב לביא (עטרת דבורה שם) כאשר לא נחתם הסכם תיווך יש מקום לחייב בתשלום למתווך על פי שעות עבודה, ולא על פי אחוזי תיווך. גם הנתבע הראה בתחילה נכונות לשלם לתובע שכר עבור שעות העבודה שהקדיש לו. לכן במסגרת סמכות בית הדין לפשר, בית הדין מחייב את הנתבע בסך 1,000 ש"ח.

למעבר לפסק הדין

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

מתפללים לרפואתם השלימה של:

נתנאל אילן בן שיינא ציפורה
רבקה רינה בת גרונה נתנה
ויקי ויקטוריה בת דייזי
אסתר בת רחל

ניר רפאל בן רחל ברכה
רחל בת רבקה
מאירה בת אסתר
רייזל עניה בת דבורה

אסתר מיכל בת גיטל
אברהם יצחק בן חנה
יהודית שרה בת רחל
יפה בת רחל יענטע

בתוך שאר חולי עם ישראל

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"ד)

Nairobi, Kenya

ניירובי, קניה
מר חשוון, ה'תשנ"ט

עלייה לקבר בחו"ל ביום-טוב שני

שאלה

אחד מחברי הקהילה נפטר לי"ע בפסח הקודם בט"ז בניסן, יום טוב שני של גלויות של יום ראשון של פסח. בניירובי לצערנו הקהילה איננה מציינת את יו"ט שני כנראה מכיון שרוב חברי הקהילה הם ישראלים ועוד שקשה מאוד להשיג כאן מנין ולארגן תפילה יומיים ברציפות. אשתו היא מקומית ורוצה לארגן עליה לקבר וגילוי מצבה בט"ז בניסן השנה, כיצד עלינו לנהוג?

תשובה

יש להדגיש שאין כל בסיס להקל במעמדו של יום-טוב שני בחו"ל, שהוא כיום-טוב ראשון לבני המקום, וכן גם לבני ארץ-ישראל שקבעו דירתם בחו"ל¹. לעצם השאלה, אין עולים לבית-הקברות בחולו-של-מועד, כך שבכל מקרה אין לקיים את האזכרה בט"ז בניסן². במקום שחל יום המיתה בחול-המועד, המנהג הוא לדחות את האזכרה לאחרי החג. כאמור, ודאי שאין לקיים את האזכרה ביום-טוב שני של גלויות, אלא ביום שלאחריו, במקרה הנדון - ביום כ"ג בניסן. בכל חודש ניסן אין מזכירים נשמות המתים³, ולכן, כאשר מקיימים אזכרה בחודש זה, אומרים פרקי תהלים וקדיש, אך אין אומרים "א-ל מלא רחמים"⁴.

¹ כך לשון ה"שולחן ערוך" (אורח חיים סי' תצו סעיף א), "בגלויות שעושים שני ימים טובים מספק, כל מה שאסור בראשון, אסור בשני, והיו מנדין למי שמזלזל בו; ואם הוא צורבא דרבנן, לא היו מחמירין לנדונו אלא היו מלקין אותו". ובסעיף ג' שם כתב, "בני ארץ ישראל שבאו לחוצה לארץ, אסורים לעשות מלאכה ביום טוב שני ביישוב, אפילו דעתו לחזור; וכל זמן שלא הגיע ליישוב, אפילו אין דעתו לחזור, מותר, לפי שעדיין לא הוקבע להיות כמותן. אבל אם הגיעו ליישוב, ואין דעתו לחזור, נעשה כמותן ואסור בין במדבר בין ביישוב. וכל חוץ לתחום אין נותנין עליו חומרי מקום שהלך לשם".

² "גשר החיים" (פרק כט סעי' ה).

³ שו"ע (אורח חיים סי' רפד) ו"משנה ברורה" (שם ס"ק יט).

⁴ "גשר החיים" (שם).

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,

הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

חברי הועדה המייעצת:
הרב זלמן נחמיה גולדברג
הרב נחום אליעזר רבינוביץ
הרב ישראל רוזן

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

<p>לע"נ שלמה דוד בן זלמן ושרה אבנית ז"ל נלב"ע סיון תשע"ט</p>	<p>לע"נ רבי יעקב ז"ל בן אברהם ועיישה וחנה בת יעיש ושמחה סבג</p>	<p>לע"נ חיים משה בן קוקה יהודית כהן ז"ל נלב"ע ז' בתשרי תשע"ה</p>	<p>לע"נ סוזי בת עליזה כהן ז"ל נלב"ע כ"ד בחשוון תשע"ח</p>
<p>לע"נ גב' לוריין הופמן ז"ל</p>		<p>לע"נ נורמן רוסק נלב"ע בכ"ב באב</p>	
<p>לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת היידי</p>			